

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто проблеми підготовки майбутнього вчителя до професійно-творчої графічної діяльності, що являється особливо актуально у зв'язку зі зміною парадигми технологічної освіти учнів, пошуком нових підходів до вирішення цієї проблеми, де початковою ланкою виступає особистість.

Ключові слова: особистість, діяльність, зміст освіти, графічні засоби передачі інформації, графічна культура, графічна підготовка, творчість.

Проблема підготовки майбутнього вчителя до професійно-творчої графічної діяльності являється особливо актуальною у зв'язку зі зміною парадигми технологічної освіти учнів, пошуком нових підходів до вирішення цієї проблеми, де початковою ланкою виступає особистість – творча, саморозвиваюча і самоудосконалююча.

У процесі професійної підготовки вирішуються завдання, пов'язані з визначенням того, що повинен знати фахівець відповідно до кола зобов'язань, як ці знання він застосовуватиме у своїй професійній діяльності, якими якостями особистості він повинен володіти, щоб знання й уміння давали максимальний результат. Мета професійної підготовки, її результат свідчать про те, що кожна людина, оволодіваючи професією, стикається з трьома її аспектами: змістовним, особовим і процесуальним (технологічним).

Більшість дослідників розглядають підготовку як умову успішного й ефективного виконання діяльності.

Під керівництвом Д.М. Гришина розроблена кваліфікаційна характеристика вчителя. Як основне поняття кваліфікаційної характеристики вчителя, вводиться поняття педагогічної компетентності. На думку автора, педагогічна компетенція є сукупністю комунікативних, конструктивних, організаторських умінь вчителя як суб'єкт педагогічної діяльності, його здатність практично використовувати ці вміння в педагогічній діяльності [4].

Таким чином, можна ясно визначити неможливість бути компетентним без діяльної участі, без певної орієнтації. Виходячи з визначення діяльності (Л.С. Виготський, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубінштейн), яка представляється як особливого роду активність, що регулюється свідомістю, породжується нею і розвиває її, очевидним є те, що саме підлітковий вік, включає усі представлені компоненти компетентності.

Ми абсолютно погоджуємося із твердженням Т.Г. Браже про те, що професійна компетентність людей, що працюють в системі “людина-людина”, визначається не лише базовими (науковими) знаннями й уміннями, але і ціннісними орієнтаціями фахівця, мотивами його діяльності, розумінням ним себе у світі навколо себе, стилем взаємин із людьми, з якими він працює, його загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу. У професії педагога до цього списку додається володіння методикою викладання предмета, здатність розуміти і впливати на духовний світ своїх вихованців, пошану до них, професійно значимі особові якості. Відсутність хоч би одного з компонентів руйнує усю систему, щонайменше значно зменшує ефективність діяльності педагога [1].

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє нам визначити наступний склад графічної компетентності майбутнього вчителя технології:

- когнітивний компонент (наявність теоретичних знань, що забезпечують усвідомленість діяльності);
- діяльнісний компонент (знання й уміння, апробовані в дії, освоєні особою, як найбільш ефективні);
- мотиваційний компонент (особові якості, що визначають позицію і спрямованість особистості як суб'єкта діяльності).

Для визначення змістовного і діяльнісного компонентів графічної компетентності майбутнього вчителя, по-перше, ми аналізували діяльність конструктора, яка показує, що вона спрямована на досягнення загальної мети, – проектування нового технічного пристрою. Щоб здійснити цю мету, конструктору належить вирішити цілий ряд послідовних дій. Наприклад, скласти технічне завдання на проектування, технічна пропозиція, технічний проект, робоче проектування (робоча конструкторська документація). По-друге, виходячи з учення про діяльнісний підхід, ми вважаємо, що практичні уміння є формою функціонування його теоретичних знань.

Під “знанням” розумітимемо перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне віддзеркалення її людиною, що стало керівництвом до дії. Діяльність є розгортання знання в нескінченний ланцюг більш-менш ідентичних актів, постійний перехід від загального (знання) до одиничного (дія), тобто знання тут виглядають як програма діяльності, яка залишається в одиничних актах діяльності, як її закони [3]. Щоб отримати статус знання, усвідомленого змісту дійсності, інформація із самого початку повинна “примірятися” до дії, засвоюється в його контексті: “роблю навчаючись і вчуся роблячи”. Знання, таким чином, є не продуктом пасивного споглядання дійсності – воно виникає, функціонує й удосконалюється в процесі активної практичної діяльності людини.

Проведений аналіз дозволив нам визначити наступні графічні знання:

- знання студентами основних теоретичних положень, методів і способів графічних побудов, закономірностей і властивостей об’єктів трьохвимірного світу (геометричних, технічних), що є предметною областю нарисної геометрії, а також понятійного апарату цієї науки;
- розуміння практичного призначення графічної мови наукового і технічного спілкування, що дозволяє оперувати просторовими образами різних об’єктів, уміння правильно виконувати графічні зображення цих об’єктів;
- знання студентами теоретичних основ нарисної геометрії і креслення (інженерної графіки);
- розвиток у студентів наукового (логічного, технічного) мислення (діалектичність, доказовість, аргументованість, використання логічних категорій), а також просторових перетворень;
- проектно-конструкторські та графічні знання;
- знання основних етапів проектування і конструювання, їх зміст;
- знання методів технічної творчості;
- знання принципів технічного конструювання (міцність, економічність, простота і т. д.);
- знання складання проектною і робочою документації;
- знання вимог технічної естетики і ергономіки до спроектованих виробів;
- знання раціональних способів виготовлення виробів, вибору інструментів і пристосувань, основних режимів обробки.

На думку М.А. Холодного, знання такого роду повинні відповідати наступним вимогам.

- різноманітність (безліч різних знань про різне);
- артикулюваність (елементи знання чітко виділені, при цьому всі вони знаходяться в певних взаємозв’язках між собою);
- гнучкість (як зміст певних елементів, так і зв’язки між ними можуть швидко змінюватися під впливом тих або інших об’єктивних факторів, у тому числі і в тому варіанті, коли знання перетворюється на незнання);
- швидкість актуалізації в даний момент і в потрібній ситуації (оперативність і доступність знання);
- можливість застосування в широкому спектрі ситуацій (у тому числі здатність до перенесення знання в нову ситуацію);

- виокремлення ключових елементів (у різноманітні знань відносно цієї предметної області, факти, положення, визначення – усвідомлюються як найважливіші, вирішальніші для розуміння);
- категоріальний характер (визначальна роль того типу знань, що представлені у вигляді загальних принципів, загальних підходів, загальних ідей);
- володіння не лише декларативними знаннями (знанням про те “що”), але і процедурним, конструктивним знанням (знанням про те “як”);
- рефлексія, тобто знання про широту і глибину власних знань [5].

Проведений нами аналіз діяльності конструктора показує, що графічна діяльність багатогранна. Вона містить не лише риси, притаманні творчій діяльності, але і конструкторські уміння, що визначаються рівнем розвитку науки і сучасного виробництва.

Для цього ми розглянули модель структури інженерної діяльності – схему інженерного аналізу Дж. Діксона і на основі цього виділили склад інженерних умінь, що становлять діяльнісний компонент графічної компетентності, педагогічно адаптувавши їх до навчальної графічної діяльності для студентів:

1. Уміння інтелектуального плану: формування (постановка) завдання, проблеми, бачення усіх її структурних одиниць дії, у тому числі загального алгоритму; виділення відомих і бракуючих даних; чітке формулювання допоміжних завдань, що є засобом для вирішення головного; визначення новизни, зіставлення з відомими класами завдань; аргументація інженерних рішень; графічні уміння, у тому числі пов’язані з представленням результатів і рекомендацій в зручній для сприйняття формі (таблиці, графіки, алгоритмічна форма і так далі).

2. Читання і виконання креслень конструкцій виробів. Підбір матеріалу відповідно до вимог, що пред’являються до властивостей деталей і виробів. Вибір оптимальної форми і розмірів деталей, а також заготовок для них. Виконання необхідних вимірів. Правильне призначення конструктивних допусків і посадок. Користування ГОСТами, довідковою і технічною літературою.

3. Уміння, що вимагають використання обчислювальної техніки та інших технічних засобів і систем: застосування відомих алгоритмів для вирішення допоміжних завдань; збирання інформації, складання алгоритмів і блок-схем алгоритмів рішень будь-яких конструкторських проблем, використання обчислювальної техніки і ЕОМ.

4. Уміння, пов’язані з раціональним пошуком і використанням інформації при рішенні творчих графічних завдань: використання проблемно-алгоритмічних форм пред’явлення інформації як довідникової література при рішенні завдань [2].

Аналіз науково-педагогічної літератури і вивчення професійно-творчої діяльності учителів дозволив нам розробити зміст методологічних, теоретичних, методичних і технологічних знань, які представлено в таблиці 1 [6].

Для вчителя базовою цінністю об’єктивно виступає особистість дитини, його суб’єктивність. Сприйняття і відношення до особистості дитини як до цінності служить не лише стійким орієнтиром професійної діяльності вчителя в системі освіти, але і способом віддзеркалення ним професійній реальності. Особисто орієнтована професійна діяльність вчителя вимагає від свого суб’єкта здатності співпереживати, тобто розвинутою емпатією.

Існуюча система освіти страждає вузько-предметною орієнтованістю, недооцінкою особового початку в реалізації навчально-виховних завдань, в підготовці вчителя до їх рішення.

Отже, технологічна освіта, що завершує підготовку людини до самостійної творчої діяльності, має бути особистісно і суспільно значущою. Це означає, з одного боку, що освітня галузі “Технологія” повинна допомогти учням реалізувати свої особові якості в цілях самоудосконалення (саморозвитку), а з іншого, отримані знання і вміння повинні забезпечити людині гідне життя за рахунок їх умілого використання.

**Структура змістовного компонента системи підготовки вчителя
до професійно-творчої діяльності**

Компоненти змісту	Коротка характеристика структури компонента
Методологічні знання	<ul style="list-style-type: none"> - філософські знання: знання загальних законів і категорій діалектики, закони розвитку, філософського розуміння культури, людини, проблеми особистості; - знання загальної методології пізнання і творчості: знання теорії пізнання і творчості, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання і творчості; - знання методології педагогіки: знання методології цілісного педагогічного процесу, методологічних принципів дослідження проблем у сфері освіти (аксіологічного, культурологічного, антропологічного, гуманістичного, синергетичного, герменевтичного, системного, діяльнісного, полісуб'єктного); - знання рефлексій: знання суті, типів, рівнів, етапів рефлексії і методів її здійснення
Теоретичні знання	<ul style="list-style-type: none"> - знання загальних основ педагогіки, теорії цілісного педагогічного процесу, теорії навчання й освіти (фундаментальних ідей, законів, понять і т. д.); - знання теорії вивчення, узагальнення і впровадження ефективного педагогічного досвіду, теорії педагогічної творчості, закономірностей, принципів і методів творчого саморозвитку особистості
Методичні знання	<ul style="list-style-type: none"> - знання загальної теорії і методики навчання своєму предмету: знання принципів, змісту, загальних і специфічних форм, методів, прийомів і засобів навчання; - знання сучасних концепцій і ефективних авторських систем свого предмета навчання, знання сучасних моделей навчання
Технологічні знання	<ul style="list-style-type: none"> - знання загальної технології: знання технології конструювання (технологія аналізу початкових даних і постановки педагогічного діагнозу, прогнозування і проектування навчального процесу) і технології здійснення навчального процесу (технологія організації навчально-пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, розвиваючої, колективної творчої діяльності учнів); - знання приватних технологій (наприклад, технології мотивації, технології діагностики навчання і т. д.); - знання технології рішення конкретних педагогічних завдань (наприклад, технології аналізу навчальної ситуації, технології організації початку уроку і т. д.).

Початковим пунктом концепції в технологічній освіті є уявлення про особистість як про мету і чинник освітнього процесу і про особливу природу і механізми формування особового досвіду в процесі навчання. Особисто орієнтована освіта – це не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного прояву і, відповідно, розвитку особистих функцій суб'єктів освітнього процесу. Освіта, орієнтована на особистість, досягає своєї мети в такій мірі, в якій створює ситуацію затребуваності особистості, її сил саморозвитку.

Особистість – це суб'єкт моральної діяльності, здатний здолати нав'язуваний суспільством спосіб життя, вільно вибираючий спосіб свого існування за власним задумом. Особистість робить себе сама, знаходячи суть свою вже існуючи.

Особистість розвивається в процесі діяльності. У сучасних умовах педагогічна діяльність набуває нових рис, серед яких особливо важливе передбачення і проектування

впливу будь-якого педагогічного впливу уроку, позакласних занять, продуктивної праці, на розвиток особистості школяра. Одночасно не вимагається подолання “вузько-педагогічних”, функціональних елементів у діяльності вчителя, його зосередженість на рішення лише “миттєвих” завдань “навчання”, “активізації” і т. д. Від учителя нової школи, нової освітньої галузі “Технологія” вимагається вміння орієнтувати навчально-виховний процес на особистість учня, здійснювати “педагогічну рефлексію”, тобто сприймати і регулювати свою педагогічну діяльність не як “набір” уроків і заходів, а як процес, що складається із закономірних етапів формування особистості. Майбутній учитель повинен опанувати “технологію” створення розвиваючих ситуацій з різними освітньо-виховними функціями, вмінням включити свій предмет у систему інноваційних процесів.

Професійні цінності діяльності вчителя визначають її мету, завдання, зміст і провідні принципи.

Як показують педагогічні дослідження [6], ціннісно-мотиваційний компонент містить ціннісну настанову вчителя на творчість у професійній діяльності, розвиток свого творчого потенціалу; прагнення самостійно ставити і досягати мети професійно-творчої діяльності; прагнення до вольового зусилля досягати мети; прагнення до особового саморозвитку, професійного самовдосконалення, самореалізації; усвідомлення сенсу опанування основ професійної творчості як умови підвищення результативності педагогічної діяльності, що проявляється в якісних змінах розвитку особистості учня; інтерес до професійно-творчої діяльності; готовність до творчої співпраці.

Самовизначення вчителя у світовій і національній культурі, в тому числі і педагогічній, вироблення на цій основі соціально-професійної позиції, ціннісного відношення до педагогічної діяльності вчителя технології складає основу професійно-педагогічної компетентності. Важливість цього очевидна, оскільки реалізація гуманістичних цінностей і ідеалів немислима без активної участі вчителя як людини, що чинить безпосередній вплив на процес трудової підготовки підростаючого покоління і на розвиток, і на духовне оновлення суспільства. І від того, яку культуру мислення, почуттів, систему цінностей матиме педагог, залежить сила і якість його впливу, характер сприйняття дітьми оточуючого світу та самих себе. Педагогічна наука покликана досліджувати ціннісно-цільові, особисто-сміслові аспекти професійно-педагогічної освіти, в умовах якої гуманістичний зміст педагогічних цінностей майбутніх учителів, аксіологічних орієнтирів розглядалися б як невід’ємна частина професійної компетентності в графічній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Браже Т.Г. Из опыта развития общей культуры учителя // Педагогика. – 1992. – №2. – С.71-74.
2. Диксон Дж. Проектирование систем: изобретательство, анализ и принятие решений. – М.: Прогресс, 1969. – 287 с.
3. Петров М.К. Человек и культура в научно-технической революции // Вопросы философии. – 1990. – № 5. – С. 79-92.
4. Технология 2000: теория и практика преподавания технологии в школе // Сбор. трудов конференции. – М., 2000. – 307 с.
5. Холодная М. А. Психология интеллекта. – Томск-М., 1992.
6. Юревич С.Н. Организационно-педагогические требования подготовки учителя к профессиональной творческой деятельности в условиях современной школы: Дис. ... канд. пед. наук. – Магнитогорск, 1998. – 176 с.

Олефиренко Т.О.

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ГРАФИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье рассмотрены проблемы подготовки будущего учителя к профессионально-творческой графической деятельности, что является особенно актуально в связи с изменением парадигмы технологического образования учащихся, поиском новых подходов к решению этой проблемы, где начальным звеном выступает личность.

Ключевые слова: личность, деятельность, содержание образования, графические средства передачи информации, графическая культура, графическая подготовка, творчество.

Olefirenko T.O.

CONTENT AND STRUCTURE OF GRAPHIC TECHNOLOGY TEACHER COMPETENCE OF FUTURE

The problems of preparation future teachers to professional and creative graphic activity, that is especially actual within the change of pupils' technical education paradigms have been analyzed in the article. Search of new approaches to the decision of this problem, where the initial section is personality has been analyzed in the article.

Key words: personality, activity, education content, graphic means of transferring information, graphic culture, graphic training, creativity.

УДК 378.1

Перевознюк Н.М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена розгляду актуальної проблеми підготовки студентів економічних спеціальностей до ділового спілкування у процесі вивчення професійно орієнтованої іноземної мови.

Ключові слова: ділове спілкування, професійно орієнтована іноземна мова.

На сучасному етапі суспільного розвитку, що характеризується зростанням темпів економічної взаємодії та розширенням міжнародних зв'язків, особливо актуальною постає проблема навчання ділового спілкування студентів економічних спеціальностей, оскільки є нерозривно пов'язаною із успішним здійсненням подальшої професійної діяльності майбутніх фахівців, можливостей працевлаштування, конкурентоспроможності на ринку праці, кар'єрного росту, встановлення ділових зв'язків із закордонними колегами. Проте, неможливо не відмітити існуючі у сучасній системі вищої освіти протиріччя між необхідним і реальним рівнями сформованості володіння професійно орієнтованою іноземною мовою студентами-економістами, це й обумовлює актуальність проблеми.

Означену проблему розглядало ряд науковців. Так, у науковій літературі існує досить велика кількість праць, присвячених дослідженню навчання іншомовному професійно-діловому спілкуванню фахівців різних галузей (Л.Г. Русалкіна, Л.П. Дарійчук, О.Г. Каверіна, Л.Ф. Манякіна, Г.М. Сагач, О.Б. Тарнопольський), викладанню професійно орієнтованої іноземної мови (Є. Воронова, С.В. Козак, Н.Л. Замкова, Н.В. Логутіна, К.Г. Вишневська), формуванню комунікативної компетенції (Ю.І. Пассов, Г.В. Рогова, В.Л. Скалкін, Н.К. Скляренко, Н.Є. Шиліна, Д.І. Ізаренков). Розглядалися проблеми формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх економістів засобами дидактичної гри (Т.А. Ганніченко), професійно орієнтованого навчання іноземної мови в умовах кредитно-модульної системи (О.О. Нужна).

Мета статті – розглянути проблему підготовки майбутніх економістів до іншомовного ділового спілкування у процесі професійно орієнтованого навчання.

На нашу думку, заслуговує уваги дослідження З.М. Корневої щодо можливостей навчання студентів економічного профілю вищих навчальних закладів України ділової англійської мови за методикою “занурення” (“immersion teaching”), що передбачає “навчання